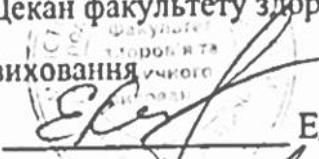

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЗДОРОВ'Я ТА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
Кафедра наук про здоров'я**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету здоров'я та фізичного
виховання

Едуард СИВОХОП
«28» серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

Рівень вищої освіти	бакалавр
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	053 Психологія
Освітня програма	Клінічна психологія
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Психологія розвитку та вікова психологія» для здобувачів вищої освіти галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 053 Психологія освітньої програми «Клінічна психологія»

Розробник: Палько Т.В., кандидат психологічних наук, доцент кафедри наук про здоров'я

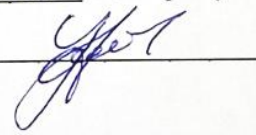
Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри наук про здоров'я

протокол № 16 від «21» 06 2024 року

В.о. завідувача кафедри Мар'яна ДУБ

Схвалено науково-методичною комісією факультету здоров'я та фізичного виховання

протокол № 12 від «27» серпня 2024 року

Голова науково-методичної комісії Фелікс ФІЛАК

© Палько Т.В., 2024

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2024

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 6	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 180	2-й	2-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4,3 самостійної роботи студента – 4,2 індивідуальної роботи студента – 1,8	3-й	4-й
	Лекції:	
	36 год.	12 год.
	Практичні (семінарські):	Лабораторні:
	38 год.	10 год.
Вид підсумкового контролю: екзамен	Індивідуальна робота:	
	30	30
Форма підсумкового контролю: усно	Самостійна робота:	
	76 год.	128 год.

2. Мета навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Психологія розвитку та вікова психологія» є підготовка фахівців спеціальності 053 «Психологія» за освітнім ступенем бакалавра відповідно до державних стандартів та освітньо-професійної програми підготовки «Клінічна психологія».

Мета курсу полягає у формуванні в студентів ґрунтовних знань про зміст і закономірності психічного розвитку індивіда протягом онтогенезу, а також навичок емпіричного дослідження особливостей вікового розвитку психіки людини; вміння враховувати їх під час психодіагностики та корекції відхилень від вікових нормативів; обґрунтовуванні використання тих чи інших психодіагностичних, розвивальних та корекційних заходів з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей людини; застосовуванні набутих знань у практичних сферах своєї діяльності; активізації особистісного та творчого потенціалу майбутнього фахівця.

Відповідно до застосовування психологічних знань у практичних ОПП, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій і методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні:

ЗК1 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК4 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5 Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК6 Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК7 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК8 Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК9 Здатність працювати в команді.

ЗК10 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК11 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові (спеціальні):

СК 1 Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК 2 Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК 3 Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК 4 Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК 5 Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК 9 Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

СК 10 Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК11 Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК 12 Розуміння сфер компетентності та специфіки професійної діяльності клінічного психолога.

СК 13 Розуміння психологічної сутності станів здоров'я та хвороби, знання критеріїв та методів дифдіагностики для визначення психічної норми та патології.

СК 15 Розуміння закономірностей функціонування основних фізіологічних систем і

психічних функцій людини у нормі та патології, чинників, що впливають на зміну психічних якостей людини під впливом хвороби.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна ОК21 «Психологія розвитку та вікова психологія» тісно пов'язана і доповнює такі навчальні дисципліни як ОК14 «Загальна психологія», ОК 16 «Історія психології», ОК 20 «Особистість в теорії і практиці клінічної психології».

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Клінічна психологія», вивчення навчальної дисципліни «Психологія розвитку та вікова психологія» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.	ПР1
Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.	ПР2
Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.	ПР3
Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.	ПР4
Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.	ПР5
Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.	ПР6
Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.	ПР7
Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефхівців.	ПР8
Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.	ПР10
Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості.	ПР13
Відповідально ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.	ПР15
Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.	ПР16

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни.

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Демонструвати вільне володіння категорійно-поняттєвим апаратом, закономірностей формування психіки; вміти аналізувати різні ситуації розвитку людини, провідну діяльність та новоутворення у кожному віковому періоді; ідентифікувати психологічні проблеми та вікові кризи, обґрунтовувати шляхи їх подолання, вміло застосовувати методи	ПРН1

теоретичного й експериментального дослідження у професійній діяльності, підбирати релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, самостійно узагальнювати результати досліджень.	
Вирізняти і характеризувати закономірності та особливості розвитку й функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.	ПРН2
Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, добирати та структурувати матеріал для розкриття певного питання, теми чи проблеми в усній або письмовій формі з метою вирішення професійних завдань.	ПРН3
Планувати і виконувати експериментальні та/або теоретичні дослідження з психології розвитку та вікової психології з використанням сучасного інструментарію, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті всього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.	ПРН4
Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій відповідно до психологічного дослідження з психології розвитку та вікової психології.	ПРН5
Володіти навичками збору первинного матеріалу відповідно до мети дослідження, дотримуючись процедури дослідження; відповідально використовувати методи та програмне забезпечення, враховуючи валідність обробки даних досліджень та надійність методик.	ПРН6
Вміти рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.	ПРН7
Вміти презентувати власні напрацювання з метою представлення результатів дослідження для фахівців і нефахівців.	ПРН8
Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних та вікових особливостей співрозмовника.	ПРН10
Розуміти сфери компетентності та специфіки професійної діяльності психолога, клінічного психолога. Організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову). Додержуватися пріоритету інтересів людини, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні та гендерно-вікові відмінності.	ПРН13
Розуміти необхідність постійного професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку задля професійної самореалізації, використовуючи знання з психології розвитку та вікової психології.	ПРН15
Розуміти сфери компетентності та специфіки професійної діяльності психолога, клінічного психолога. Розв'язувати важливі теоретичні та практичні проблеми психології з дотриманням норм академічної етики і врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів, вікових відмінностей.	ПРН16

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- екзамен;
- термінологічні диктанти;
- тести;
- презентації результатів СРС.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: індивідуальне усне опитування, індивідуальне письмове опитування, тестовий контроль (I-II рівня) (письмовий та онлайн), вирішення типових практичних завдань.

Форма модульного контролю: письмова модульна контрольна робота (теоретичні питання, тестові та практичні завдання).

Форма підсумкового семестрового контролю: усний (стаціонарно чи онлайн) екзамен.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота																
Змістовий модуль 1													Модульна контрольна робота	Сума		
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	T 11	T 12	T 13			СР	
														20	50	100
30*																

T1, T2 ... – теми, СРС – самостійна робота студента

* - відповідно до таблиці «Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни»

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота						
Змістовий модуль 2						Сума
T14	T15	T16	T17	T18	СР	
						100
30*					20	50

T14, T16 ... – теми, СРС – самостійна робота студента

* - відповідно до таблиці «Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни»

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
1.1. Письмове чи онлайн тестування при тематичному оцінюванні	13	30*	5	30*
1.2. Усна відповідь	4	8	4	8
1.3. Глосарій: термінологічний диктант	4	12	4	12
1.4. Розв'язок ПОЗ**	2	10	2	10
3. Самостійна робота (виконання: навчально-дослідних завдань)		20**		20**
4. Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

* розраховується як середній бал за всі практичні

** професійно-орієнтована задача

Примітка. Навчання на сайті <https://prometheus.org.ua/> ПРОГРАМИ ЄС ЕРАЗМУС+ з поданням сертифікату про результат навчання.

При оцінюванні СРС визнаються та зараховуються результати неформального та/або інформального навчання, які за тематикою та змістом відповідають як ОК в цілому, так і його складовим (розділ, тема, індивідуальне завдання тощо), передбачені РП даного освітнього компонента (Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, уведеного в дію наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» № 99/01-04 від 19.12.2023 р.(п.2.8, п.2.9)).

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Упродовж семестру з дисципліни проводяться 2 модульні контрольні роботи (МКР). Перевірка та оцінювання знань, умінь і практичних навичок студентів у межах окремого змістового модулю здійснюються за 100-бальною шкалою. МКР складається з вирішення тестових завдань, володіння термінами, теоретичних питань та задачі або проблемного питання практичного змісту. Розподіл балів за результат виконання МКР визначається таким чином: максимально 50 балів – МКР (таблиця 2). До модульної контрольної роботи допускаються всі студенти. На виконання письмового компонента МКР відводиться до двох академічних годин. В МКР є 6 тестових завдань, глосарій (4 терміна), 2 теоретичні питання, 1 задача або проблемне питання практичного змісту. Правильна відповідь за кожний окремий тест оцінюється в 2 бали, за терміни – по 2 бали, теоретичне питання – у 10 балів, за задачу або проблемне питання практичного змісту – 10 балів.

За допомогою письмової модульної контрольної роботи оцінюється ступінь засвоєння пройденого матеріалу за максимальною рейтинговою оцінкою – 50 балів (див. табл. 2). Студент, який не з'явився на МКР з поважної причини, може пройти його у визначений кафедрою термін.

Шкала контролю модульної контрольної роботи

Показники	Бали
Письмова модульна контрольна робота:	0 – 50:
тестові завдання (6 тестових завдань, за кожну правильну відповідь нараховується 2 бали)	0 - 12
- термінологічний диктант (4 терміни, за кожну правильну відповідь нараховується 2 бали)	0 - 8
2 теоретичні питання (за кожну правильну відповідь нараховується 10 балів)	0 - 20
задача або проблемне питання практичного змісту	0 - 10

Підсумковий модульний контроль з дисципліни проводиться у вигляді **екзамену** в кінці семестру і дає можливість визначити кінцевий ступінь рівня і якості засвоєння студентами теоретичних знань та практичних вмінь і навичок з даної дисципліни. Максимальна оцінка з підсумкового (семестрового) контролю становить 100 балів.

До підсумкового (семестрового) контролю з навчальної дисципліни не допускаються студенти, які не виконали умови договору про навчання та усі види обов'язкових робіт (самостійних завдань, рефератів тощо), передбачених робочою програмою, а також підсумкова модульна оцінка яких становить менше 35 балів. Відповідальний працівник деканату у відомості проти прізвища такого студента робить позначку «недопущений». Якщо підсумкова модульна оцінка становить не менше 60 балів, то за згодою студента вона може бути зарахована як підсумкова (семестрова) оцінка з навчальної дисципліни. Вона може бути виставлена у відомість обліку успішності та залікову книжку (індивідуальний навчальний

план) до початку екзаменаційної сесії, відразу після оголошення результатів останнього модульного контролю. При цьому присутність студента є обов'язковою. За наявності бажання підвищити рейтинг студент складає залік. Для підвищення позитивної оцінки надається одна спроба. Незалежно від того, чи студент складає залік/іспит у зв'язку з тим, що в нього підсумкова модульна оцінка незадовільна (35-59 балів), чи з метою підвищення позитивної оцінки, викладач виставляє студенту оцінку, керуючись виключно рівнем його знань, виявлених на залікові, тобто, виходячи із 100 балів, але при цьому виставлена підсумкова (семестрова) оцінка не може бути нижчою за підсумкову модульну оцінку.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Критерії оцінювання курсової роботи (проєкту)

Курсова робота (КР) є видом позааудиторної індивідуальної діяльності бакалавра, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується завдання з курсу «Психологія розвитку та вікова психологія» прилюдним захистом навчального проєкту. Курсова робота – це вид науково-дослідної роботи бакалавра, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета КР: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст КР: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Курсова робота студента (проєкт) з навчальної дисципліни «Психологія розвитку та вікова психологія» підлягає окремому оцінюванню.

Критерії оцінювання курсової роботи (проєкту):

№	Критерії оцінювання	Рівень відповідності критерію (бали)
1.	Відповідність назви змісту роботи	0-3 (низький), 4-7 (достатній), 8-10 (високий)
2.	Обґрунтованість актуальності дослідження	0-3 (низький), 4-7 (достатній), 8-10 (високий)
3.	Правильність визначення мети, об'єкта і предмета дослідження	0-3 (низький), 4-7 (достатній), 8-10 (високий)
4.	Змістовна відповідність теоретичної Використання нової літератури для аналізу проблеми у теоретичній частині	0-3 (низький), 4-7 (достатній), 8-10 (високий)
5.	Змістовна відповідність практичної частини роботи	0-3 (низький), 4-7 (достатній), 8-10 (високий)
6.	Адекватність методів та методик дослідження	0-3 (низький), 4-7 (достатній), 8-10 (високий)
7.	Повнота висновків та рекомендацій	0-3 (низький), 4-7 (достатній), 8-10 (високий)
8.	Дотримання орфографічних, синтаксичних та стилістичних (наукова мова) правил писемної мови	0-3 (низький), 4-7 (достатній), 8-10 (високий)
9.	Оформлення бібліографії, максимально повний список використаних джерел	0-3 (низький), 4-7 (достатній), 8-10 (високий)
10.	Відповідність вимог оформлення роботи	0-3 (низький), 4-7 (достатній), 8-10 (високий)
11.	Грамотний і аргументований захист курсової роботи перед комісією Наукова компетентність у відповідях на запитання при захисті дослідження	0-3 (низький), 4-7 (достатній), 8-10 (високий)

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Особливості психічного розвитку індивіда на різних вікових етапах

1. Предмет, завдання та методи психології розвитку та вікової психології.
2. Фактори і теорії психічного розвитку.
3. Закономірності та динаміка психічного розвитку в онтогенезі.
4. Вікова періодизація психічного розвитку людини.
5. Психологічні особливості пренатального періоду.
6. Особливості психічного розвитку в період раннього дитинства.
7. Психічний та особистісний розвиток дитини дошкільного віку.
8. Психологія молодшого школяра.
9. Психічний та особистісний розвиток підлітків.
10. Психологія ранньої та пізньої юності.
11. Психологія ранньої дорослості (від 20 до 40 років) та середнього дорослого віку (від 40 до 60 років).
12. Психологія пізньої дорослості (від 60 років). Вікові психологічні характеристики літньої людини.
13. Таїнство життя і смерті. Психологічне осмислення проблеми вмирання і смерті.

Модуль 2

Діагностична та психокорекційна робота із представниками різних вікових категорій

14. Комплексне дослідження психічного та особистісного розвитку дитини раннього віку і психічного та особистісного розвитку дошкільника.
15. Діагностика психічного та особистісного розвитку підлітка і психічного та особистісного розвитку в період юнацтва.
16. Діагностика психічного та особистісного розвитку людини в період ранньої дорослості та психічного та особистісного розвитку людини в період середньої та пізньої дорослості.
17. Комплексний підхід до використання методів різних напрямів вікової психокорекції.
18. Психокорекційна робота із представниками різних вікових категорій.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин: 180				
	Форма навчання: денна				
	у тому числі				
	Усього	лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота
3-й семестр					
Модуль 1					
Особливості психічного розвитку індивіда на різних вікових етапах					

Тема 1. Предмет, завдання та методи психології розвитку та вікової психології.	8	2	2			4
Тема 2. Фактори і теорії психічного розвитку.	10	2	2			6
Тема 3. Закономірності та динаміка психічного розвитку в онтогенезі.	12	2	4			6
Тема 4. Вікова періодизація психічного розвитку людини.	9	2	2		1	4
Тема 5. Психологічні особливості пренатального періоду.	10	2	2			6
Тема 6. Особливості психічного розвитку в період раннього дитинства.	11	2	2		1	6
Тема 7. Психічний та особистісний розвиток дитини дошкільного віку.	9	2	2		1	4
Тема 8. Психологія молодшого школяра.	10	2	2			6
Тема 9. Психічний та особистісний розвиток підлітків.	11	2	2		1	6
Тема 10. Психологія ранньої та пізньої юності.	10	2	2		2	4
Тема 11. Психологія ранньої дорослості (від 20 до 40 років) та середнього дорослого віку (від 40 до 60 років).	10	2	2		2	4
Тема 12. Психологія пізньої дорослості (від 60 років). Вікові психологічні характеристики літньої людини.	12	2	4		2	4
Тема 13. Тайнство життя і смерті. Психологічне осмислення проблеми вмирання і смерті.	10	2	2			6
Модульна контрольна робота	2		2			
Разом за модуль	134	26	32		10	66
Модуль 2						
Діагностична та психокорекційна робота із представниками різних вікових категорій						
Тема 14. Комплексне дослідження психічного та особистісного розвитку дитини раннього віку і психічного та особистісного розвитку дошкільника.	9	2	1		4	2
Тема 15. Діагностика психічного та особистісного розвитку підлітка і психічного та особистісного розвитку в період юнацтва.	8,5	2	0,5		4	2
Тема 16. Діагностика психічного та особистісного розвитку людини в період ранньої дорослості та психічного та особистісного розвитку людини в період середньої та пізньої дорослості.	8,5	2	0,5		4	2
Тема 17. Комплексний підхід до використання методів різних напрямів вікової психокорекції.	9	2	1		4	2
Тема 18. Психокорекційна робота із представниками різних вікових категорій.	9	2	1		4	2
Модульна контрольна робота	2		2			
Разом за модуль	46	10	6		20	10
Разом за семестр	180	36	38		30	76

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин: 180					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
3-й семестр						
Модуль 1 Особливості психічного розвитку індивіда на різних вікових етапах						
Тема 1. Предмет, завдання та методи психології розвитку та вікової психології.	11	1				10
Тема 2. Фактори і теорії психічного розвитку.	11	-		1		10
Тема 3. Закономірності та динаміка психічного розвитку в онтогенезі.	11	1				10
Тема 4. Вікова періодизація психічного розвитку людини.	10	1			1	8
Тема 5. Психологічні особливості пренатального періоду.	11,5	1		0,5		10
Тема 6. Особливості психічного розвитку в період раннього дитинства.	10,5	1		0,5	1	8
Тема 7. Психічний та особистісний розвиток дитини дошкільного віку.	11	1		1	1	8
Тема 8. Психологія молодшого школяра.	11,5	1		0,5		10
Тема 9. Психічний та особистісний розвиток підлітків.	12,5	1		0,5	1	10
Тема 10. Психологія ранньої та пізньої юності.	12	1		1	2	8
Тема 11. 11. Психологія ранньої дорослості (від 20 до 40 років) та середнього дорослого віку (від 40 до 60 років).	11,5	1		0,5	2	8
Тема 12. 12. Психологія пізньої дорослості (від 60 років). Вікові психологічні характеристики літньої людини.	10,5	-		0,5	2	8
Тема 13. Таїнство життя і смерті. Психологічне осмислення проблеми вмирання і смерті.	10	-		-		10
Разом за модуль	144	10		6	10	118
Модуль 2 Діагностична та психокорекційна робота із представниками різних вікових категорій						
Тема 14. Комплексне дослідження психічного та особистісного розвитку дитини раннього віку і психічного та особистісного розвитку дошкільника.	7			1	4	2
Тема 15. Діагностика психічного та особистісного розвитку підлітка і психічного та особистісного	6,5			0,5	4	2

розвитку в період юнацтва.						
Тема 16. Діагностика психічного та особистісного розвитку людини в період ранньої дорослості та психічного та особистісного розвитку людини в період середньої та пізньої дорослості.	6,5			0,5	4	2
Тема 17. Комплексний підхід до використання методів різних напрямів вікової психокорекції.	9	2		1	4	2
Тема 18. Психокорекційна робота із представниками різних вікових категорій.	7			1	4	2
Разом за модуль	36	2		4	20	10
Разом за семестр	180	12		10	30	128

6. 3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Предмет, завдання та методи психології розвитку та вікової психології.	2	-
2	Фактори і теорії психічного розвитку.	2	1
3	Закономірності та динаміка психічного розвитку в онтогенезі.	4	-
4	Вікова періодизація психічного розвитку людини.	2	-
5	Психологічні особливості пренатального періоду.	2	0,5
6	Особливості психічного розвитку в період раннього дитинства.	2	0,5
7	Психічний та особистісний розвиток дитини дошкільного віку.	2	1
8	Психологія молодшого школяра.	2	0,5
9	Психічний та особистісний розвиток підлітків.	2	0,5
10	Психологія ранньої та пізньої юності.	2	1
11	Психологія ранньої дорослості (від 20 до 40 років) та середнього дорослого віку (від 40 до 60 років).	2	0,5
12	Психологія пізньої дорослості (від 60 років). Вікові психологічні характеристики літньої людини.	4	0,5
13	Таїнство життя і смерті. Психологічне осмислення проблеми вмирання і смерті.	2	-
14	Модульна контрольна робота	2	-
15	Комплексне дослідження психічного та особистісного розвитку дитини раннього віку і психічного та особистісного розвитку дошкільника.	1	1
16	Діагностика психічного та особистісного розвитку підлітка і психічного та особистісного розвитку в період юнацтва.	0,5	0,5
17	Діагностика психічного та особистісного розвитку людини в період ранньої дорослості та психічного та особистісного розвитку людини в період середньої та пізньої дорослості.	0,5	0,5
18	Комплексний підхід до використання методів різних напрямів вікової психокорекції.	1	1

19	Психокорекційна робота із представниками різних вікових категорій.	1	1
20	Модульна контрольна робота	2	-
Разом		38	10

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Предмет і завдання психології розвитку, вікової психології. Історичний аналіз поняття дитинства. Поняття віку в психологічних дослідженнях.	4	10
2	Історичні джерела концепцій дитячого розвитку. Біогенетичні та соціогенетичні підходи до вивчення психічного розвитку. Ознайомлення й опрацювання інформаційних джерел з фондів бібліотек та Інтернет-ресурсами щодо пошуку інформації.	6	10
3	Особливості психічного розвитку. Кількісні та якісні зміни людської психіки. Ознайомлення й опрацювання інформаційних джерел з фондів бібліотек та Інтернет-ресурсами щодо пошуку інформації. <i>Написання есе на тему: «Закономірності формування особистості в онтогенезі».</i>	6	10
4	Проблеми вікової періодизації психічного розвитку. Укласти глосарій: виписати із словників та навчальних посібників ключові поняття теми: епоха, період, фаза, хронологічний вік, психологічний вік, рекапітуляція, конвергенція.	4	8
5	Фази розвитку дитячого організму в пренатальному періоді: психологічні особливості. Аналіз зразків анотацій, бібліографій, тез, конспектів та рефератів. Укласти глосарій: виписати із словників та навчальних посібників ключові поняття теми (пренатальний період, ембріональна фаза, фетальна фаза).	6	10
6	Загальна характеристика розвитку дитини раннього віку: особливості психічного розвитку. Ознайомлення й опрацювання інформаційних джерел з фондів бібліотек та Інтернет-ресурсами щодо пошуку інформації. Аналіз зразків анотацій, бібліографій, тез, конспектів та рефератів.	6	8
7	Загальна характеристика розвитку дитини дошкільного віку: психічний та особистісний розвиток. Підготувати повідомлення на тему: <i>«Форми залежної поведінки і їхні прояви в дошкільному віці».</i>	4	8
8	Фази становлення особистості дитини молодшого шкільного віку. Психологічні новоутворення. Мотиви навчальної діяльності. Ознайомлення й опрацювання інформаційних джерел з фондів	6	10

	бібліотек та Інтернет-ресурсами щодо пошуку інформації. Аналіз зразків анотацій, бібліографій, тез, конспектів та рефератів.		
9	Психолого-фізіологічні особливості розвитку підлітків. Підготувати повідомлення (тема на вибір): « <i>Формування вольових якостей особистості у підлітків</i> »; « <i>Особливості підліткової дружби</i> ».	6	10
10	Психологічна характеристика ранньої та пізньої юності. Основні психічні новоутворення у юнацькому віці. Підготувати повідомлення (тема на вибір): « <i>Емоційно-вольова сфера особистості у ранній юності</i> »; « <i>Особливості проведення психологом профорієнтаційної роботи зі старшокласниками</i> ».	4	8
11	Особливості психофізіологічного розвитку ранньої дорослості (від 20 до 40 років) та середнього дорослого віку (від 40 до 60 років). Проаналізувати результати власних спостережень за дорослими людьми в період кризи 30 років та середини життя. <i>Написати есе на тему: «Криза середини життя - психологічний феномен».</i>	4	8
12	Особливості психофізіологічного розвитку пізньої дорослості (від 60 років). Вікові психологічні характеристики літньої людини. Підготувати інтерв'ю « <i>Сімейний фотоальбом</i> » з метою встановлення основних життєвих цінностей людей похилого віку.	4	8
13	Психологічні проблеми смерті. «Життєва криза» як феномен внутрішнього світу дорослої людини. Написати психологічні есе на тему (за вибором): « <i>Проблема евтаназії в контексті психології</i> », « <i>Життєва криза очима психолога</i> »	6	10
14	Сучасні методики психодіагностики дітей раннього віку раннього віку і дошкільника. Ознайомлення й опрацювання інформаційних джерел з фондів бібліотек та Інтернет-ресурсами щодо пошуку інформації.	2	2
15	Сучасні методики психодіагностики підлітків і юнаків/юначок. <i>Підібрати діагностичний інструментарій для дослідження психічного та особистісного розвитку підлітка і психічного та особистісного розвитку юнацтва. Написання звіту</i>	2	2
16	Сучасні методики психодіагностики людини періоду ранньої, середньої та пізньої дорослості. <i>Підібрати діагностичний інструментарій для дослідження психічного та особистісного розвитку людини в період ранньої дорослості та психічного та особистісного розвитку людини в період середньої та пізньої дорослості. Написання звіту</i>	2	2
17	Використання методів вікової психокорекції. Ознайомлення й опрацювання інформаційних джерел з фондів бібліотек та Інтернет-ресурсами щодо пошуку інформації.	2	2
18	Психокорекційна робота із представниками різних вікових категорій. <i>Підібрати вправи для психокорекційної роботи із представниками різних вікових категорій. Написання звіту</i>	2	2
Разом		76	128

*Примітка. Самостійна робота виконується студентами денної та заочної форми навчання у вигляді письмового повідомлення згідно з визначеними завданнями.

Самостійна робота над навчальною дисципліною також включає: опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу; вивчення окремих тем питань, що передбачені для самостійного опрацювання; поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації; підготовка до практичних занять; систематизацію вивченого матеріалу перед заліком (іспитом); опрацювання та підготовку огляду опублікованих у фахових та інших виданнях статей; переклад іноземних джерел встановленої тематики; розроблення схем, таблиць, діаграм, мультимедійних презентацій тощо.

6.5. Рекомендована* тематика курсових робіт

із навчальної дисципліни «Психологія розвитку та вікова психологія»

1. Статеві відмінності у проявах тривожності у підлітковому віці.
2. Особистісна (шкільна) тривожність як чинник неуспішності молодших школярів (підлітків, юнаків).
3. Емоційні особливості прояву дитячих страхів.
4. Особливості переживання страхів у юнацькому віці.
5. Статеві відмінності у проявах агресивної поведінки підлітків.
6. Гендерні відмінності у конфліктній взаємодії підлітків.
7. Психологічні особливості мислення підлітків.
8. Психологічні особливості мотиваційної сфери підлітків із залежністю від мережі Інтернет.
9. Вплив акцентуації характеру підлітка на навчальну діяльність.
10. Особливості емоційно-вольової сфери у підлітковому віці.
11. Особливості емоційно-вольової сфери у юнацькому віці.
12. Вплив самооцінки зовнішності на мотивацію афіліації у юнацькому віці.
13. Особливості прояву типів темпераменту в підлітковому віці.
14. Особливості прояву типів темпераменту в юнацькому віці.
15. Психологічні аспекти адаптації студентів до навчання у ЗВО.
16. Особливості психоемоційного стану підлітків під час війни.
17. Гендерні відмінності у комунікативних вміннях в молодшому шкільному (підлітковому, юнацькому) віці.
18. Особливості емоційної саморегуляції в поведінці молодших школярів.
19. Особливості розвитку пам'яті у підлітків.
20. Особливості розвитку уваги у дітей молодшого шкільного віку.
21. Особливості розвитку уваги у дітей молодшого шкільного віку.
22. Особливості розвитку мислення в юнацькому віці.
23. Особливості мотивації спілкування підлітків.
24. Особливості розвитку самооцінки в підлітковому віці.
25. Особливості розвитку самооцінки в юнацькому віці.
26. Особливості мотивації навчальної діяльності в підлітковому віці.
27. Особливості мотивації навчальної діяльності в студентському середовищі.
28. Психологічні особливості прояву емпатії у сучасного студента.
29. Особливості психологічної готовності до материнства у юнацькому віці.
30. Образ материнства (батьківства) у психологічній картині світу молоді

* Студент може запропонувати свою тему дослідження, узгодивши її з науковим керівником.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Обладнання: фліп-чарт, мультимедійний проектор (монітор), комп'ютер (стаціонарний чи ноутбук), сайт електронного навчання ДВНЗ «УжНУ» (<https://moodle.uzhnu.edu.ua/>), Google Meet., ін.

Методи навчання

1. Основні форми навчального процесу при вивченні дисципліни **«Психологія розвитку та вікова психологія»**:

- навчальні заняття
- самостійна робота студентів
- робота в наукових бібліотеках та мережі Інтернет.

2. Види навчальної роботи студентів:

- лекція
- практичне заняття
- екзамен.

З метою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні дисципліни **«Психологія розвитку та вікова психологія»** використовуються різноманітні методи навчання, а саме: вербальні (словесні), наочні та практичні методи, які включають в себе як подання матеріалу викладачем (лекція, розповідь, пояснення, бесіда), так і роботу студентів з книжкою (підручником, довідковою, науково-популярною і навчальною літературою) та глобальною мережею Інтернет, ін. Метод викладання навчального матеріалу визначаються викладачем в залежності від цілей і завдань, виду занять, змісту теми, можливостям (інтелектуальним, психологічним, морально-етичним тощо) студентів, наявним умовам і часу, відведеному для вивчення теми. В ході лекцій використовуються наступні методи:

- пояснювально-ілюстративний, або інформаційно-рецептивний метод (розповідь, лекція, пояснення, робота з роздатковим матеріалом, підручником, демонстрація та ін.)
- проблемний метод подачі навчального матеріалу, частково-пошуковий або евристичний методи (викладач розділяє проблему на частини, студенти здійснюють окремі кроки щодо розв'язування під проблем).

Під час викладання навчального матеріалу лекції використовується мультимедійна презентація.

Перелік методів навчання, що використовуються у процесі вивчення дисципліни:

- 1) *за типом пізнавальної діяльності*: пояснювально-ілюстративний; репродуктивний; проблемного викладу; дослідницький; аналітичний; індуктивний; дедуктивний
- 2) *за основними етапами процесу*: формування знань; формування умінь і навичок; застосування знань; узагальнення; закріплення; перевірка
- 3) *за системним підходом*: стимулювання та мотивація; контроль та самоконтроль
- 4) *за джерелами знань*: словесні – розповідь, пояснення, лекція; наочні – демонстрація, ілюстрація
- 5) *за рівнем самостійної розумової діяльності*: проблемний; частково-пошуковий; дослідницький; метод проблемного викладання.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Вікова психологія: Хрестоматія. Навч. посібник. 2-ге вид. Долинська Л.В., Лисянська Т.М. В-во:Каравела. 2023. 488 с.
2. Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби: практичний посібник / авт.-упор.: І. І. Ткачук, Н. В. Пророк, Н. В. Лунченко, В. М. Горленко, В. Д. Острова, Н. В. Сосновенко; за заг. ред. В. Г. Панка. 2-ге вид., доповн. і переробл. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2024. 100 с.
3. Кацавець Р. С. Вікова психологія. Навчальний посібник. Київ: Алерта, 2024. 142 с.
4. Кацавець Р. С. Психологія розвитку особистості. Навч. посіб. Київ: Алерта, 2024. 152 с.
5. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія. Навчальний посібник. 6-те видання, перероблене, доповнене. ВЦ “Академія”. 2024. 384 с

Додаткова література

1. Біла, І. М. Перцептогенезис у пренатальний період розвитку [Текст] / І. М. Біла // Практична психологія та соціальна робота. 2012. № 7. С. 48-53.
2. Божук О. А. Материнство як особливий прояв нужди та потребнісмотиваційної сфери особистості жінки [Електронний ресурс] / О. А. Божук // Архів психіатрії. 2013. Т. 19. № 1. С. 120-123. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/apsuh_2013_19_1_29.pdf
3. Вікова і педагогічна психологія / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін., 2-е вид., допов. Київ: Каравела, 2009. 400 с.
4. Вікова психологія / За ред. Г. С. Костюка. Київ. 1976. Розділ VII.
5. Гошовська Д.Т. Перинатальна психологія і психологічний супровід материнства. Луцьк. Вежа. 2015.172с
6. Добряков І.В. Біопсихосоціальний підхід у перинатальній психології // Вісник Киргизько-Українського університету: науковий журнал. КРСУ, том 7, № 5, 2007. С. 36-38.
7. Добряков І.В. Перинатальна психологія – новий розділ клінічної (медичної) психології [Електронний ресурс] // Медична психологія в Україні: електрон. наук. журн. 2012. № 5 (16)).
8. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
9. Забродський М. М. Основи вікової психології: Навч. посібник. Тернопіль, 2005. С.91-106.
10. Зародження психіки дитини у пренатальному періоді [Текст] / О. П. Сергєєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасека // Вікова психологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: ЦУЛ. 2012. С. 86– 100.
11. Католик Г., Калька Н. Психологія особистості (в схемах, презентаціях і таблицях): навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2022. 158 с.
12. Кузьменко В. Розвиток індивідуальності дитини 3-7 років: монографія. Київ: НПУ ім.М. П. Драгоманова, 2005. 354 с.
13. Кутішенко В. П., Ставицька С.О. Психологія розвитку та вікова психологія (практикум). Київ “Каравела” 2009. 247 с.
14. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія: (курс лекцій): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. М-во освіти і науки України, Ін-т соц. робота та упр. НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ: Центр навч. л-ри. 2005. 128с.
15. Методичні рекомендації до виконання курсових робіт з психології розвитку та вікової психології за освітньою програмою «Клінічна психологія» для здобувачів вищої освіти рівня «бакалавр» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 «Психологія» // Авт-уклад. Т. В. Палько. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2024. 46 с. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/71261>

16. Павелків Р. В. Дитяча психологія: навч. посіб. для самост. роботи студ. Київ: Академвидав, 2011. 373 с.

17. Палько Т.В., Рошко В.І. (2023). Комунікабельність як чинник соціально-психологічної адаптації підлітків /Палько Т.В., Рошко В.І.// «Перспективи та інновації науки» Серія «Психологія» (Категорія Б). Випуск № 13(31) 2023. Київ. – С.534-547. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-13\(31\)-534-548](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-13(31)-534-548)

18. Палько Т.В. (2024). Вплив соціальної дезадаптованості на суїцидальну поведінку підлітків. «Перспективи та інновації науки». Серія «Психологія» (Категорія Б). Випуск № № 7(41) 2024. Київ. С.809-823 [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-7\(41\)-809-823](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-7(41)-809-823)

19. Палько Т.В., Травіна К.В. (2024). Вплив війни на психоемоційний стан підлітків. «Перспективи та інновації науки». Серія «Психологія» (Категорія Б). Випуск № № 8(42) 2024. Київ. С.832-844 [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-8\(42\)-832-844](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-8(42)-832-844)

20. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 376 с.

21. Токарева Н.М. Основи вікової психології: навчально-методичний посібник / Н. М. Токарева, А. В. Шамне. Кривий Ріг, 2013. 283 с

22. Щотка О. П. Вікова психологія дорослої людини: навч. посіб. Ніжин, держ. пед. ун-т ім. М. Гоголя. Ніжин: РВВ НДПУ ім. М. Гоголя, 2001. 194 с.

23. Яцина О. Ф. Вплив війни на психічне здоров'я: ознаки травматизації психіки дітей та підлітків / О. Ф. Яцина // Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина». № 7 (25). Київ: Громадська наукова організація «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління», 2022. С. 554-567 URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/43260>

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Електронний кампус <http://www.login.kpi.ua/>.
2. Бібліотека українських підручників <http://pidruchniki.ws/>
3. Наукова бібліотека URL: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/>
4. Пошукова система Google Scholar <http://scholar.google.com/>
5. Пошукова система Base <https://www.base-search.net/>
6. Система пошуку наукової інформації у відкритих архівах України (SSM). URL: <https://oai.org.ua/>
7. е-репозитарій URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/university-it/dspace>
8. сайт е-навчання <https://e-learn.uzhnu.edu.ua/>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 2015 / 2016 н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № 17 від «30» серпня 2015 р. Завідувач кафедри [підпис] [Пізвище ініціали]
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20____ / 20____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20____ / 20____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20____ / 20____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)